

МакухаНаталія
Полтавський державний
педагогічний університет
ім. В.Г. Короленка

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.

Пам'ятки музичної культури відомі на території України з доісторичного часу. В побуті населення музика посідала важливе місце. Про це свідчать знайдені вченими різними музичні інструменти. Хоча про рівень музичної культури того давнього часу, про функції інструментарію, тим більше про особливості звукової системи мало що відомо, кількість таких пам'яток, "географія" їх розповсюдження підтверджують значну роль цього мистецтва в дозвіллі, духовному житті й віруваннях наших далеких предків. З глибини віків прийшли, також зразки обрядового фольклору й деякі, тісно пов'язані з музикою звичаї, що становлять нині своєрідні "живі" релікти мистецької діяльності.

Як мистецтво взагалі, так і музика й музичні інструменти зокрема, беруть свій початок у трудовій діяльності людей. Колись вони мали більш прикладне, ніж естетичне значення. У давнину люди використовували різні предмети, взяті з навколишньої природи або зроблені своїми руками, і перетворювали їх на музичні інструменти. Різні колотушки, дуплисте дерево чи інші подібні предмети, що з них люди спочатку використовували для організації своєї праці, а пізніше ці пристосування перетворилися в ударні інструменти, які справедливо вважаються найдавнішими. Роги і трубчасті кістки тварин, пустотілі раковини тощо, які, спочатку служили людям засобом зв'язку, з часом, коли на них було зроблено отвори для пальців, що змінювали висоту звука, стали першими духовими музичними інструментами.

За часом походження духові музичні інструменти вважаються другим, пізнішим і якісно новим етапом розвитку народного інструментарію. Проте ударні і духові інструменти не могли цілком задовольнити естетичні запити людей. Його пошуки привели до створення струнних інструментів, прототипом яких був лук з туго натягнуеною тятивою.

Тому, нині всі музичні інструменти складають **три основні групи: ударні, духові та струнні**. Музичні інструменти створювалися, розвивалися і удосконалювалися в процесі економічного, технічного і культурного розвитку суспільства. Вони є живими свідками найдавнішими культурних зв'язків між народами навіть територіально найвіддаленішими.

На Україні побутує багато інструментів інших народів: гітара, мандоліна, балалайка, гармонія, баян, волинка, дримба, ліра, класичний зразок скрипки, виготовлений італійськими майстрами, цимбали, флейта Пана (кувиці або свиріль), окарина та інші. Але деякі з них використовувалися народом в музичному житті епізодично (гітара, мандоліна, балалайка), а інші стали українськими (цимбали, волинка, скрипка, ліра, свиріль, дримба, згодом і баян).

Проте питання запозичень, взаємозв'язків, як і становлення та розвитку українських народних інструментів, що беруть свій початок у давньому культурному житті східних слов'ян, ще нажаль до сих пір достатньо не вивчені й не висвітлені в літературі.

За весь період вивчення музичних інструментів склався певний розподіл на класифікації: **структурні та функційні**.

Структурні класифікації відображали музичну практику і стиль тієї епохи, в яких вони виникли. Історично склалися такі класифікації:

1) древньокитайська; 2) древньоіндійська; 3) вченого Боеція (V ст. н. е.); 4) вченого Касіодора (VI ст. н.е.); 5) вченого Авіценія (XI ст. н.е.).

Час виникнення функційних класифікацій припадає на 560 - 640 р.р. н.е. Дослідження музичного інструментарію займалися: вчені Грохео та Преторіус (13-14 ст.), композитори М. Глінка, А. Римський - Корсаков, Геварт, Г. Берліоз. Г. Хоткевич, М. Лисенко, Ф. Колесса, А. Шеффнер. На початку XX ст.

французький вчений В. Мійон створює класифікацію музичних інструментів. Але у 1914 році Еріх фон Хорнбостель та Курт Закс детально проаналізували її та прийшли до висновку, що вона не досконала, тому переробивши її, вони створили універсальну класифікацію музичних інструментів. На сучасному етапі розвитку вивчення українського музичного інструментарію працюють такі вчені як: І. Мацієвський, Р. Гусак, А. Іваницький і багато інших.

Головним завданням вищої навчальної школи є поглиблення тих світоглядних, професійних, культурних знань та умінь, підготовки молоді до життя в нових умовах. Продовження того процесу, що розпочався у загальноосвітній школі, а саме формування особистості майбутнього громадянина, виховання національної самосвідомості, вивчення світової, національної культури взагалі так і музичної.

Спілкуючись з нашою сучасною молоддю, приходиш до висновку, що вони віддалені і все продовжують віддалятися все більше від українського народного музичного мистецтва. Особливої уваги набуває розвиток естетичних смаків майбутніх вчителів, студентської молоді педвузів, які покликані озброїти цими важливими якостями підростаюче покоління. Тому постає необхідність залучення їх до найкращих надбань національної культури, використовуючи всі можливі засоби.

Важливий засіб формування естетичних смаків – це мистецтво, зокрема участь студентів у музично - виконавських колективах. Ознайомлення на практиці з кращими зразками національного мистецтва розвиває не тільки загальну ерудицію, а й будить інтерес до самостійного опанування, знайомства з кращими зразками української музики, живопису, народної пісні і танцю, а в подальшій роботі дозволяє оперувати набутими знаннями у виховній і навчальній діяльності.

В Полтавському педінституті широко практикується залучення студентів до самостійної творчості. Існує ціла низка гуртків, де задіяна значна кількість студентів. Це і український народний хор “Калина”, камерний хор ім. П.Т. Лиманського, ансамбль народного “Весна” та бального танцю “Грація”; капела

бандуристок, фольклорний ансамбль “Жива вода”; оркестр народних інструментів; камерний оркестр, тощо.

Студенти, які беруть участь в самодіяльності, більш обізнанні із світовим та національним мистецтвом, після закінчення часто вже в школах організовують різноманітні колективи художньої самодіяльності, беруть самі в них активну участь, тобто не тільки не припиняють свій естетичний розвиток, а й залучають своїх вихованців до творчості.

Народний інструментарій України надзвичайно багатющий, і це дійсно багатство нашого народу. На кожному концерті, український народний хор “Калина” нас знайомить з народними музичними інструментами, таким як: сопілка, бандура, цимбали, скрипка, баян, бубон, ліра. як ліра, контрабас. Як бачимо інструментарій оркестру хору "Калина" різнобарвний та цікавий: до роботи в оркестрі залучаються здібні високопрофесійні музиканти, що з великою любов'ю несуть свою майстерність людям.

Під звуки сопілки, цимбал, скрипки мимоволі перелітаєш до Карпатських гір та полонин і, разом з ними журишся а радієш. А під чарівні звуки бандури і плаксиві нотки ліри повертаєшся думками у часи існування Запорізьської Січі до незламних козаків. Коли спілкуєшся з музикою, ніби розмовляєш з нашою історією та вона нам повідає самі сокровенні таємниці. Якщо спробувати визначити місце народних інструментів у музичному житті кожної людини, то однозначно цього не можна зробити. Тому що вони займають значне місце як у світовій так і нашій музичній культурі .

Полтавщина багата на таланти. Завдяки таким людям, як заслужений працівник культури Г.С. Левченко саме і робиться велика справа збереження національного культурного пласту, тому як одним із важливих аспектів його діяльності є фольклорно - збирацька практика й активна пропаганда віднайдених мистецьких шедеврів. У репертуарі українського народного хору "Калина" - численні українські народні пісні, що записані у різних регіонах Полтавщини та чимало інструментальних творів, що активно пропагандують народні музичні інструменти.

Література:

1. Гуменюк А.І. Українські народні інструменти. – К.: Наукова думка, 1967. – 243 с.
2. Історія української музики. / За ред. М.М. Гордійчука в 6 томах. – Т. I, К: Наукова думка, 1989.
3. Учитель національної школи: Тези науково-практичної конференції. Ч.І.– Тернопіль, 1991. –256 с.
4. Формування національної культури молоді засобами народного мистецтва у контексті творчої спадщини В.М. Верховинця: Збірник наукових праць. – П.: Видання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, 1999. – 310 с.

Макуха Н.М. Український народний музичний інструментарій у формуванні музичної культури майбутнього педагога / Н.М. Макуха // Формування здорового студентського життя студентської молоді: реалії та перспективи: [Матеріали Всеукраїнської конференції]. – Полтава, Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2003. – С. 189-191.